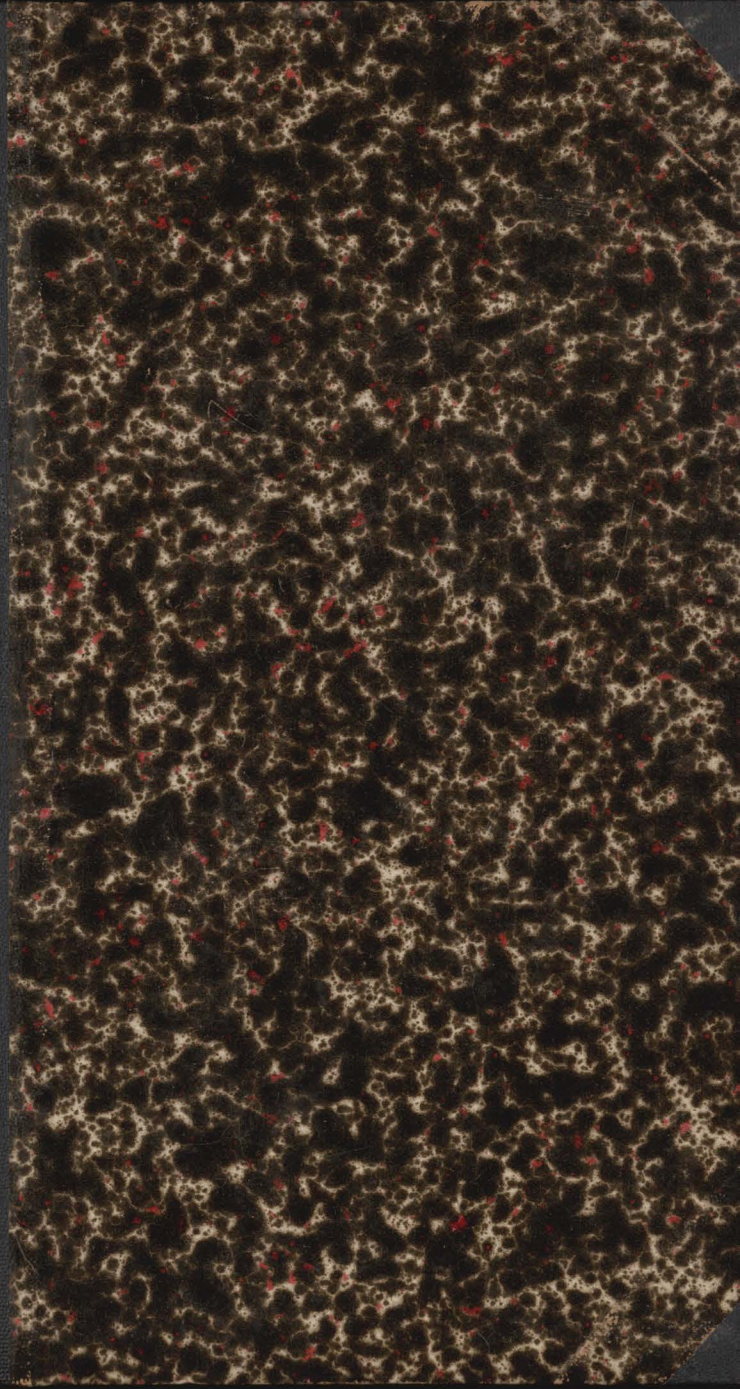

5

Blank label with horizontal lines

NÉMA SZENVEDŐK

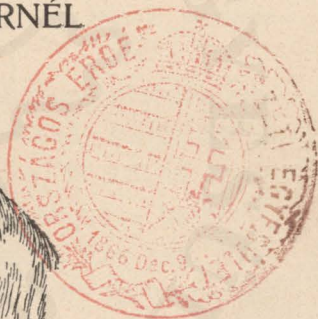
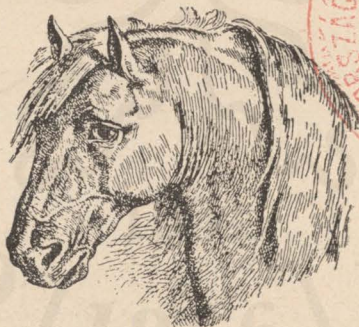
AZ ÁLLATVÉDELEM ÉRDEKÉBEN

IRTA

DR. HORVÁTH KORNÉL

A. k. 2561.

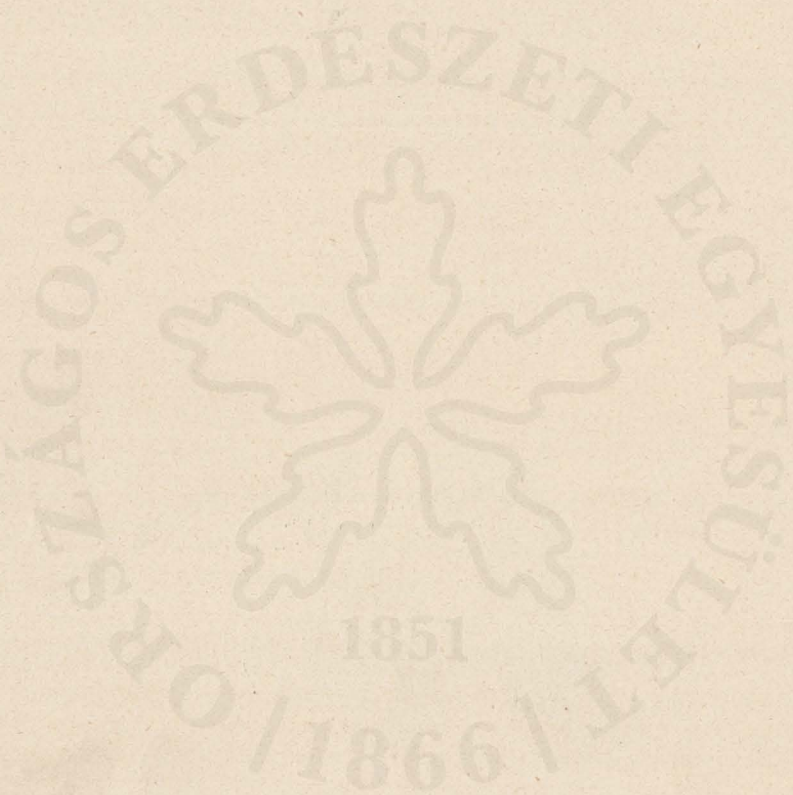
*IV/1/4
T
1*

BUDAPEST

GRIMM GUSZTÁV KIADÁSA

1906

Uránia-nyomda, Budapest, VIII., Mária-utca 11.

SEMMI sincs, mi a nemesen érző embert annyira megragadná, mint a némán türt szenvedés látása, a néma könyek, melyek jajszó nélkül ejtetnek.

S vajjon hol van annyi szenvedés, annyi névtelen nyomor, mint amennyi az elhagyott és védtelen állatoknak jut ki osztályrészül? S vajjon akad-e ember, ki hálával és ragaszkodással viszonzza a rajta elkövetett durva bántalmakat, ki alázattal és béketüréssel fogadja a meg nem érdemelt ostorcsapásokat, mint ezt az állat teszi? Az emberiség szolgálatában görnyedő állatok olyan erényei ezek, melyeket hiába akarnak a gépies ösztön reflex mechanizmusának színvonalára lesülyeszteni azok, kik vak önhittségükben minden, az állatokkal való lelki közösséget megtagadni igyekeznek.

S valóban nem tudom, hogy az összehasonlítás eredményétől, nem kellene-e a büszke észnek egy kissé fáznia, midőn az egyik serpenyőbe a fontolgotó emberi érzékosztsági, a másikba a gépiesített állatok ösztönszerű erényei kerülnének mérlegelésre. S talán ép ez emberfölötti erény hallgatag elismerése, s a tudat, hogy az állat em-

bernek nem lehet ellensége, hogy érdekeit öntudatosan sose sértheti, talán ez képezi okát a miért a méltatlan szenvedések iránt együttérzésre hangolt gyöngédlelkületű embert önkéntelenül is az irgalom érzése, a béketűrőssel párosult szeretet érzése szállja meg akkor, midőn az állatok szenvedéseire gondol.

Avagy talán az állatok iránt érzett mély vonzalom alapját egy szemernyi titokzatos atavisticus visszaemlékezés alkotja? derengő visszaemlékezés egy homályos időre, midőn még mi is az ő sorsukban részesültünk? s így az altruizmusnak tulajdonképpen öntudatlan egoizmus lenne a rugója?

Mi, kik a lélekvándorlásban nem hiszünk, egy cseppet sem vagyunk okosabbak azoknál, kik hisznek benne, mert a világtitkot még senkinek se sikerült felfedezni s nem is fog sikerülni soha, míg emberi észszel gondolkodunk s olyan agyvelővel, melytől nem menekülhetünk.

De nem is kell a lélekvándorlásban hinnünk, a modern evolucionizmusra épített monizmus alapjain állva is, bizvást mondhatjuk, hogy hozzánk legkevésbé méltatlan teremtményekre pazaroljuk szeretetünket, midőn ezzel az állatokat illetjük.

Unalmas dolog lenne olyan dolgokról beszélni, melyet ma már minden intelligens ember tud. Elég legyen Lamarek, Darwin, Haeckel-re csupán utalnom.

Ne kicsinyeljük azért a testvéri részvétet, mi az állatok szenvedési láttára lelkünkben felébred, ne resteljük, hogy gyengeségünkért megmosolyognak az elbizakodott keményszívűek, mert ez is egyik szikrája amaz isteni lángnak, mely a világot, a hatalmas bolygókat épp úgy kormányozza, mint az akaratnélküli parányokat; ez az a kapocs, mely a fene-

ketlen mélységeket kitölti, s a mérhetetlen távolságokat láthatatlan finom szálakkal összeköti. E mellett minden indulat, ha lángjai még oly magasra is lobognak, eltörpül, mint egy hideg phantom, vagy tűnő álmokép a való világában. Aki e mindent felölelő szeretet hatalmas erejét átérezni nem tudja, vagy azt felfogni nem képes, az már eleve elvette büntetését s annak nincs jussa a boldogsághoz.

Nagyon jól tudom, hogy az embereknek igen tekintélyes része süket az ilyen szavak befogadására, de ezek épp úgy nem tehetnek arról, hogy csupán frázist hallanak, anélkül, hogy átéreznék jelentőségét, amint az állat sem tehet róla, hogy beszélni nem tud az emberek nyelvén.

De jusson eszökbe ezeknek, hogy minden ember annyit ér, amennyi szeretet lakozik benne s hogy a világot nem a gőg s az elbizakodott nagyképűség, hanem a szeretet tartja össze.

Jusson eszökbe ezeknek az is, hogy nem valamely különös érdem teszi lehetővé, hogy valamelyik állatfaj az élethez való jogot a másiktól elvitathatja, hanem csupán merő véletlen s a kedvező körülmények összejátszása folytán történik az, hogy egyik állatfaj a másik rovására tovább fejlődhetik.

Olyan dolog ez, melyet mindenki tud, vagy legalább tudnia kellene s amelyet sokan épen akkor felejtenek el, mikor arra emlékezni legnagyobb szükség volna.

Az emberben élő szabadságvágy oly erős, hogy önkénytelenül is kitör és széttöri bilincseit, ha zsarnokai elnyomni akarják.

S vajjon az ember, midőn eszével kiküzdötte magának a vezérszerepet, midőn e véletlen előnyét arra hasz-

nálja, hogy társait, rokonait, elnyomja, kinozza, megérdemli-e jogait?

Képzhető-e nagyobb igazságtalanság, mint a törekvés, mely csak a saját maga, vagy a fajtája számára akarja biztosítani a jó bánásmódot, az elnézést, a türelmet?

Vajjon mit szólnának ezek, ha véletlenül előállana egy hatalmasabb nemzedék, mely eszével és izmaival legyürné őket s az állatok sorsára kárhozná? A 10-ik generáció már nem sokban különböznék azoktól a szegény páraktól, melyek most igában gyötrődnek.

Nem arról van szó, hogy az állatokat ne dolgoztassuk, vagy azokból méltányos és emberséges módon hasznot huzni ne igyekezzünk, sőt ellenkezőleg, hanem arról van szó, hogy ne kinozzuk őket s hogy legalább jó bánásmóddal igyekezzünk meghálálni azt a sok jóságot, mit értünk tesznek. Ez a legkevesebb, mit az állatok tőlünk jogosan megkövetelhetnek.

Mert kétségbevonhatatlan tény, hogy az állatnak is, mint minden élő lénynek, mely tudta és akarata nélkül jelenik meg az élet küzdterén, bizonyos jogai vannak.

A magasabb szellemi élet, az ész, nem tekinthető a jogképeség szükségszerű és kizárólagos előfeltételének, mert hisz az elmebetegnek, a hülyéknek is vannak jogaik, sőt ezek bizonyos tekintetben, — beszámíthatatlanságuk révén előjogokat is élveznek s nagyobb védelemben részesülnek, mint az épelméjűek, mert magukat védelmezni nem tudják. Mi jupon bántalmazza tehát az ember az állatot?

Azon a jupon, amelynél fogva az egyik ember a másikat bántalmazza, lenézi; a durvaság, az üresfejűség, a szivtelenség, a hatalmi vágy, az ököljog révén.

A szegények elnyomatása és kizsákmányolása, a tudatlanság kihasználása mindig kedvenc foglalkozása volt az el-kényeztetett s gőgös embereknek.

Hiába hirdették a bölcsészek: egyforma lélek: egyforma jogok. Koronás főeknek kellett porba hullniok, míg az emberek egyenlőségének eszméje elismertetett; egyelőre csak a törvény előtt, de nem a társadalmi téren, hol még most is vannak páriák.

Millióknak kellett előbb elhullniok, míg az ember saját hasonmásairól levette a rabbilincseket.

Ha az embernek annyi idő kellett, míg saját hasonmásait testvérekül elismerte s fölszabadította a véres ütlegektől, mennyivel nehezebb elhiteni a természettudósoknak, hogy: egyforma sejt, egyforma törvények és a humanistáknak, hogy: nincs semmi lealacsonyító abban, ha az állatokat testvérekül fogadjuk.

S ha még érthető s lélektanilag motiválható, midőn valaki beszámíthatatlan állapotában a féktelen indulatroham hatása alatt embertársa ellen fegyvert fog, miként magyarázhatók azok a szivtelen hidegen kiszámított barbár kínzások, melyeket az ember az állatok ellen ugyszólván szakadatlanul elkövet?

Embernek csak ember lehet ellensége, állat sohasem, mert az állat nem bántja az ember hiúságát, sőt észrevétlen akar maradni, nem versenytársa, kivel a dicsőségen osztzni kellene, hanem fizetés nélküli hallgatag munkása; nem lopja meg, sőt inkább vagyonát gyarapítja; nem támadja meg, hacsak nem ingerlik, hanem hűséges, hálás, kisigényű szolgálja; nem kihívó, nem kérkedő, hanem békeszerető és nyugalmas.

Még a vadállat sem él vissza erejével, hanem menekül odujába, ha emberi zajt hall közelegni s nesztelenül meghuzódik.

Az állat odaadja mindenét az embernek: munkaerejét, tejét, vérét, husát, csontját, szörméjét s midőn mindezekért egy kis jó bánásmódot s egy kis türelmet kér s a szeretet és elismerés egy kis morzsájáért esdekel — a n e m e s ember elfordul tőle s örökre adósa marad.

Tehát az állat, kinek elvitázhatatlan jogai vannak, jogai az élethez, annak örömeihez, ki súlyos kötelességekkel és nélkülözésekkel terhelve egész életében az emberek szolgálatában áll, midőn bizalommal függeszti szemeit urára, parancsolójára, a n e m e s és lelkes emberre, várva a védelmet, csak rugást és ostorcsapásokat kap tőle jutalmul?

Valóban, ha az állatvilág mondhatlan szenvedései iránt érzett rokonszenv egyes jelei itt-ott nem mutatkoznának, kétségbe kellene esnünk az emberi nem jövője iránt. Kétségbe kell esnünk, mert azt látjuk, hogy nemcsak durva kocsisok, hanem a tudomány képviselői is, helytelen alapokból indulva ki, a képzelhető legnagyobb állatkinzásokat követik el nap-nap után. Értem a vivisectorokat, kik a tudomány aegise alatt olyan szemenszedett kinzásokra vemednek, melyeket leírni lehetetlen, holott tudományos alapon rég eldöntött tény, hogy az élve boncolások eredményeinek (altatás nélkül!) az emberre való vonatkoztatásukban — semmi értékük sincs. S dacára, hogy a legnagyobb elmék, kiváló orvosok, sőt eladdig vivisectorok a legnagyobb érvekkkel ellene voltak és vannak az élve boncolásnak, eme nemtelen tudományos játék még most is teljes virágkorát éli, a butaság, durvaság és egoizmus, eme három nagyhatalom méltó szimbolumaképen.

«Aki nyugodtan nézheti» — mondja Hyrtl — «hogya tanár hogyan vágja ki a kinpadra kötött kutya testéből ennek fiait és hogy ezen anyaállat még iszonyu kinjai mellett is, mily szeretettel nyalogatja az egymásután neki odatartott fiait, egy azután neki odatartott fadarabba azonban dühöngő haraggal elharapja magát, az lehet jó sintérszolga, de nem orvos.» Dr. Treves, az angol király udvari orvosa, Neumayer, Schweninger, Béclard stb. tanárok mindnyájan a legkiméletlenebbül elítélik a vivisectorokat.

Nem titkolom, hogy valahányszor e szegény állatokra — a tudomány igazi vértanúira — gondolok, mindig óhajtom, bár igaz lenne a metempsychosis s kiki abban a sorsban részesülne, melyet életében mások ellen elkövetett!

S midőn én ezt óhajtom, kevésbé vagyok rossz, mint ők, kik e sintérséget tényleg végrehajtják.

Nehogy félreértessem, tartozom annak kijelentésével, hogy nem az oltási és a kellő érzéstelenítés, vagy altatás mellett végzett élettani kísérletekről van szó, mert a tudomány fejlődése ezek nélkül el sem képzelhető, sőt mondhatni, hogy a modern orvostudomány mindent a kísérleteknek köszönhet, hanem ama ezerszer, meg ezerszer megismételt, órákig, sőt napokig tartó fölösleges kínzásokról, melyek a tudományt egy lépéssel sem viszik előbbre s legföllebb egyesek indokolatlan kíváncsiságának kielégítésére szolgálnak.

De mindezen kínzások messze eltörpülnek ama vérengzésekhez képest, miket gyöngéd női kezek követnek el, ugyszólván szakadatlanul, a konyhákban, háztartásban. Gondoljunk csak az elevenen lassu tüznél főtt rákokra, a szintén félig eleven forró zsírban sült halakra, vagy a félig levá-

gott nyaku csirkére, mely az ügyetlen szakácsné kezei közül kimenekülve, véres, lógó nyakkal eszeveszetten futkos az udvarban körbe, körbe — a konyhanép nagy mulatóságára.

Nem beteges szentimentalizmus, nem rejtegetni való chimaera, ha ilyen látványok megrendítenek s mélyen lehangolnak; én legalább bevallom, hogy jókedv közepette dus lakomákon, ha ilyenekre gondolok, elmegy a kedvem az evéstől s szégyenlem magam, hogy mert véletlenül, érdemen kívül embernek születtem, husokból lakmározhatom, míg testvéreim éheznek, kinlódnak. Ilyenkor érzem, hogy boldog lennék, ha valamit juttathatnék nekik a falatokból.

Nem beteges szentimentálizmus a mély szánalom érzése, mely elfog, ha ütött-kopott ebet látunk a szemétdombon rágcsálni, hanem a könyörületes emberi sziv legnemesebb megnyilatkozása, olyan érzés, mely minden vallás alapja, minden erkölcsstan kezdete, a legmagasabb humanizmus, irgalmasság, maga a morál.

Sokan vannak, kik azt hiszik, hogy az állatok iránt megnyilvánuló szeretet tulajdonképpen leplezett embergyűlölet. Soha nagyobb tévedés!

Az állatvédelmet ebbe a rossz hirbe azok keverték, kiknek ölebükön kívül egyebük sincs a világon s kik ezért az egyért mindent feláldoznának, de akiknek a szeretete ezzel aztán egyszersmindenkorra ki is van meritve.

Nem azt a szeretetet értem, mely a pincsi kutyánál kezdődik s azon végződik, hanem azt, mely az egész világot egyetemlegesen felöleli s abból nem zár ki egyetlen élő lényt sem, legyen az kellemes, vagy kellemetlen, szép vagy rut, hasznos vagy káros, enyém vagy másé.

Aki szeretetéből egyes állatfajokat ki akar zárni, annak tökéletlen a szeretete, s olyan anyához hasonlít, ki gyermekét, mert csunya, ellöki magától.

Sohasem az eszes lény az, mi szeretetet ébreszt, hanem mindig az állaté. Embertársainkat sem az eszök miatt szeretjük, hanem azon tulajdonságaikért, miket az állatban is feltalálhatunk. Az ész, bármily hatalmas és hódító legyen is, hidegen csillog, de nem melegít, legfeljebb félelemmel vegyes tiszteletet ébreszt, mert ösztönszerűleg érezzük, hogy amily áldásthozó, épp oly ravasz és kétélű fegyver lehet kihatásában; ellenben az állati élet és lelki nyilvánulások mindig keresetlenek s ha sokszor durvák is, legalább őszinték és naivak.

A hűség, a kellemes külső, a ragaszkodás, az önfeláldozás, a béketűrés és megbocsájtás, szóval mindaz, mi rokonszenvre hangol, nem állanak az észszel kapcsolatban, sőt azzal némileg ellentétesek, nem is kizárólagosan emberi tulajdonok, sőt olyan sajátságok, melyek kiváltképpen az állati lelkimegnyilvánulások közé tartoznak.

Az állatban nincs semmi mesterkelt, öröme, fájdalma egyszerűbb, megkapóbb, szivhezszólóbb, közvetlenebb. Azért oly kedves a gyermek is, mert közelebb áll az állathoz, mert a — gyermek képezi az összekötő kapcsot a magas fejlettségű ember s a lelkileg szunnyadó, még gyermekkorát élő állatvilág között. Ezért, aki az állatot nem szereti, s azt nem képes megérteni, az a gyermek ezernyi öröme, fájdalma iránt is érzéketlen fog maradni s viszont, aki az állatokat szereti, annak fejlettebb érzéke leendő az emberi szenvedések iránt.

Nem igaz tehát, hogy az állatok iránti szeretet az em-

berszeretettel ellentétes, sőt inkább emennek szükségképpen előfeltétele, mi nélkül nincs igazi részvét, csak érdek, önzés és üres szóbeszéd.

* * *

A humanizmus és a modern szociológia eszméje mindenkor a védelemben nyert kifejezést.

A fajvédelem egészséges ösztönéből fakadó gyermekvédelem után a civilizáció szelid hajtásaként szükségképpen az állatvédelemnek kellett következni. A legújabb statisztikai kimutatás szerint a világon összesen 1652 állatvédő egyesület működik.

Ebből Európában	van	1227	egyesület
Amerikában	»	372	»
Afrikában	»	16	»
Ázsiában	»	23	»
Ausztráliában	»	14	»

Ha hozzáteszszük, hogy az európai egyesületek közül Nagy-Britanniában 492, Németországban 300, Magyarországon 16, Romániában 1 egyesület működik, akkor meg fogjuk érteni egyik kiváló írónőnk mondását: «A népek, nemzetek kulturájának fokmérője az állatvédelem, minél intenzívebb ez, annál tökéletesebb amaz.»

Hozzátehetjük, hogy nemcsak kulturájának, hanem szivjóságának, erkölcsösségének és vallásosságának is pontos jelzője.

Bár az állatvédők működésének létjogosultsága az egész művelt világ előtt el van ismerve, sajnos, az állatvédőknek még sincs olyan tekintélyök, mint az kívánatos volna. S vajjon miért? Mert az emberek igen tekintélyes részének a

szelidség sose imponált, hanem csak az erőszak és vadság, s aki a szeretet jelszavával közeledik feljűk, azt kellemetlenkedőnek tekintik, ki kiseded játékaikat zavarja s mert sokan vannak, kik, csakhogy előkelőséget szenvedlegjenek, lelkűkben még a könyörűletesség utolsó szikráját is képesek eloltani.

Talán azért van ez, mert maguk sosem tanultak meg szenvedni? Tény az, hogy annak, ki sokat szenvedett, sokkal több érűke van az állatok nyomorusága iránt, mint annak, ki előtt a méltatlan szenvedés ismeretlen fogalom.

Valóban, úgy látszik, hogy a méltatlan szenvedés a lélekre tisztítótűzként hat, mely az alacsony érűések salakját emészti föl. Egyébként a szellem, érűés és születés igazi arisztokratái, Kant, Schopenhauer, Newton, Humboldt, Lamartine, Zola s a koronás fűk legtöbbje mindenkor kiváló érűeket mutattak az állatok nyomora iránt.

Frigyes Ágost szász királynak is jószivűsége nyilatkozott meg akkor, midűn trónralépése alkalmából az amnesztiában részesítettek sorából határozottan kizárta az állatkinzűkat.

Nézzűk tovább, hogy mi az oka annak, hogy az állatvédelem eszműje nem tartozik a népszerű eszműk közű?

Azért, mert durva önűségűnknel fogva szokva vagyunk minden szervezésnel nem a cél, vagy indittat nemességét nézni, hanem azt latolgatni, hogy vajjon ez, vagy amaz ujtás mennyi, percentekre is kiszámitható hasznot hoz elsű sorban drága önűnknek s mellékesen talán a társadalomnak is. S mert az állatoktól még köszűnetet sem remélhetűnk a jű bánásműdért, azért csak kinozzuk űket tovább s gyűnyűrkűdjűnk némán tűrt szenvedésűkben.

Bár az állatvédelem nemes eszméjének hívei sokkal magasabb erkölcsi alapon állanak, hogy sem az utilitarizmussal elvi közösséget vállalnának — még azoknak is, kik hozzá vannak szokva mindent a hasznosság szemüvegén keresztül bírálni, — el kell ismerniök, hogy az állatvédelemnek sokkal messzebb kiható jelentősége van, mintsem az első pillanatban azt hinni lehetne.

Az állatvédelem harcol a kegyetlenség, durvaság, babona, előítélet, ostobaság, beképzelés, közöny, tudatlanság, nagyképüsködés, kapzsiság, nembánomság, nyereszkedés és minden más emberi lelketlenség kinövései ellen.

Az állatvédelemben az erkölcsi momentum abban áll, hogy az emberben fölébreszti a szánalom nemes érzését, a védtelen szeretetét. Kiirtja a természetes vadságot, a bosszúállás durva ösztönét, a kegyetlenkedésre való hajlamot s azáltal, hogy a szeretetét önmagában gyakorolja, minden viszonzatszolgálat reménye nélkül, valódi nemes érzések forrásává lesz.

Ezért a nép- és gyermeknevelésben az állatvédelmi eszme a legelőkelőbb színvonalon álló nevelési eszköz.

Megtanítja a gyermeket minden érdek nélkül szeretni a védtelent, a gyengét, az elhagyottat; beléoltja a türelmet, az elnézést a gyengébb iránt. Ez pedig minden erkölcs-tan kezdete, a legmagasabb humanizmus abc-éje, az igazi lovagias gondolkodás előfeltétele.

Az állatvédő, vagy állatbarát nem lehet soha rossz ember. Ezért áll az állam érdekében — az erkölcsi szempontokon kívül — az állatvédelem. Ime a szilárd kapocs, mely az állatvédelmet az embervédelemmel összefűzi.

Nem a megrögzött állatkinzókról van szó, kiket, sajnos, megjavítani úgy sem, legföllebb megbüntetni lehet, hanem a fejlődő gyermeki lélekről, mely minden benyomást többnyire kritika nélkül felvesz, de amely benyomások elhatárolólag befolyásolják későbbi jellemalakulását. Hisz ki van mutatva, hogy a legtöbb gonosztevő egyszersmind állatkinzó is s hogy azok, kik az állatokat szeretik, gyilkosságra, büntetésekre rendszerint képtelenek. Azért már zsenge korban kell az állatok iránti könyörületességet a gyermekbe belevenelni, mert az állatkinzó mindig durva és rosszlelkű marad, ki csak azért nem öl embert is, mert ezt büntetlenül nem teheti.

S történik ez irányban valami? Semmi. Sőt ellenkezőleg.

A gyermeknek nem azt magyarázzák, hogy minden élő lénynek joga van az élethez, hogy az állatkinzás gyávaság és elvetemültség, hanem bogárgyűjtő szenvedélyüket felébresztve, a gyermekkel veleszületett kegyetlenkedésre való hajlamot csak élesztgetik. Az nem argumentum, hogy ezek kártékonyak, mert eltekintve attól, hogy a gyermek nem distingvál, az a csekély problematikus haszon, ami az ilyen bogárgyűjtéssel összefügg, arányba sem hozható azzal a tetemes kárral, amit az ilyen kegyetlenkedés a gyermek lelkében tényleg létrehoz.

Mondhatná talán valaki, hogy ez túlzás. Lehet. De ezeknek csak annyit mondok, hogy a mindennapi tapasztalat mutatja, hogy bármely téren, ha csak valamelyes eredményt akarunk elérni, túlzóknak kell lennünk.

Példa rá az alkoholelles mozgalom. A mértékletesek semmit sem értek el, az abstinensek: mindent.

Az állatvédelemben is vannak mértékletesek, kik hasz-

nossági szempontokból hirdetik az állatvédelmet: az emberért, de ezek nem az igazi állatvédők, hanem igenis azok, kik állatvédők magáért az állatért.

Mily szép látványt is nyújt, mikor a rogyásig megterhelt, halálra fáradt kenyérkereső lovakat a részeg kocsisok durva bántalmakban részesítik, vagy mikor a játszó gyermekek a bogarakat tépdesik, szurkálják s végül nagykegyüleg eleresztik, s midőn a durván megcsonkított állatok órákig, sokszor napokig vonaglanak a porban, míg végül elpusztulnak.

Vajjon ki az, ki ilyenkor megmagyarázza a gyermeknek, hogy merő véletlen, hogy ő éppen embernek s a bogár bogárnak született, hogy mindez megfordítva is történhetett volna, hogy az állat épp úgy érzi a fájdalmat, mint az ember, hogy az állatnak épp úgy joga van az élethez, s annak örömeihez, mint az embernek, hogy mindannyian egy nagy egész részecskéi vagyunk, kik egymás kölcsönös tiszteletére és szeretetére vagyunk utalva és kötelezve?

Vajjon ki az, ki ilyenkor szépen, szeliden, ha kell erőiesen megmagyarázná, hogy mily ocsmányság a gyengét bántani s hogy az ember, ha egy állatot megvéd, segít rajta, vagy elpusztulni nem engedni, Istenhez válik hasonlónak, mert azzal, hogy egy életet — melyet büntetlenül elvehetne — meghagy, épp annyit tett, mintha új életet adott volna?

Ki az, aki felvilágosítja a gyermeket arról, hogy az a szegény igavonó állat, mely reggeltől napestig szakadatlanul dolgozik s nemcsak a maga száraz eledelét, hanem a gazdája kenyerét is megkeresi, sokkal megbecsülendőbb nagyon sok dologtalan herénél, kik csak élvezni, vagy másoknak kellemetlenkedni tudnak s hogy az egyetlen viszontszolgá-

lat, amivel e szegény páráknak meghálálhatjuk a sok nélkülözésüket, a jó bánásmód és a védelem?

Senki más, mint az állatvédő. Így nyeri a gyermek az állatvédőtől az első philosophiai természettudományi, szociológiai, erkölcsi leckéjét s így válik javára az emberi társadalomnak az a jó, mit az állatvédő az állatokkal szemben gyakorol.

De ha mindez nem is volna így, s mindaz a sok erkölcsi és anyagi haszon, miről az állatvédők prédikálnak, csak mesebeszéd, s az állatvédelem csupán magukért az állatokért volna — talán kevésbbé nemes lenne a törekvés?

Vajjon nem méltóbb-e az emberhez millió és millió titkos fájdalmat enyhíteni, mint az olyan jótett, melyről előre tudva van, hogy kamatostul visszaszáll a jótevőre?

Én legalább azt hiszem, hogy az olyan jótett a legnemesebb, mely a viszonzás lehetőségét is kizárja s mely csakis saját lelkünk fölemelő érzésében nyújthat kárpótlást.

* * *

Vannak igen fenkölt dolgok, melyek félmüvelt és nyegle emberek előtt az első pillanatra nevetségeseknek látszanak. Ezen dolgok közé tartozik az állatvédelem is. «Hát ne együnk húst?» «Ne pusztítsuk a poloskákat?» — szokták kérdezni.

E kérdések már magukban véve is oly együgyűek s a tárgytól oly messze esnek, hogy válaszra sem érdemesek, mert hisz nem arról van szó, hogy hussal ne táplálkozzunk, vagy hogy ne akarjunk az élősdiektől megszabadulni, hanem arról, hogy ne kinozzuk az állatokat, s ha már meg kell őket ölnünk, ezt lehetőleg gyorsan s fájdalommentesen tegyük.

Ismét vannak sokan, kik így szólnak: «Miért törődjünk az állatokkal? Törődjünk inkább magunkkal, úgy is sok javítani való van még az emberi társadalomban.»

Anélkül, hogy ez utóbbi ellenvetésben rejlő igazságot megcáfolni igyekezném, csupán azt jegyzem meg, hogy ha mi az állatvédelemmel addig várnánk, míg az embervédelemre irányuló összes törekvéseink mind befejeztettek, akkor állatvédelemre sose kerülne a sor, mert bajok mindig voltak és lesznek, amíg csak egy ember és egy foka marad a világon.

De nincs is szükség ilyen érvre, mert hisz minden nemes intenció természetszerű üdvös visszahatásában mindenkor jelentős erkölcsi és gazdasági előnyökkel gazdagítja a társadalmat s így az állatvédő akaratlanul is az az emberi társadalom javításán fáradozik.

Tekintve a fontos érdekeket, melyek az embervédelmet az állatvédelemmel összefűzik, szinte csodálkoznunk kellene, hogy az állam miért nem veszi kezébe az állatvédelmi ügyet, ha nem tudnók, hogy mindig a természet-tudomány volt az, mely az emberiséget eszmékkel gazdagította és a művelődés ügyét előrevinni segítette.

A jogtudomány sem állhat meg egy helyen, hanem az ész és szív fejlődésével párhuzamosan fejlődnie kell. Hisz-
szük, nincs messze az idő, midőn az állatok jogai kodifikálva és az emberek az állatvédelemre kényszerítve lesznek. Addig is, míg ez bekövetkezik, a társadalom nemesen érző tagjaira hárul a feladat, hogy az állatvédelem eszméje mellett lándzsát törjenek. S bár századunkban az ész sok tekintetben a szív rovására fejlődött, mégis örvendetes jelenség, hogy a modern kulturállamok példájára, az utóbbi

években hazánkban is egymásután létesülnek állatvédő egyesületek.

De ez még nem elég. Nem elég hangoztatni az elvet, tennünk is kell, ha akarjuk, hogy üdvös látszatja mutakozzék társulásunknak.

Hogyan és mit tegyen tehát az állatvédő, hogy jótékony működése üdvös eredményekkel is járjon?

Olyan kérdés ez, melynek részletezésébe már csak azért sem bocsájtkozhatunk, mert a bajok oly nagyok, s az állatkinzások oly sok formában nyilvánulhatnak, hogy megbeszélésük egész külön kötetet igényelne.

De erre nincs is szükség. Mert meggyőződésem, hogy azok, kik számára e néhány igénytelen sor iratott, megfelelő esetekben mindig tudni fogják, hogy hogyan kell jó példával előljárniok, mikor kell tanítással, figyelmeztetéssel, kéréssel, ha szükséges korholással és feljelentéssel élniök.

Sose haladjunk el részvétlenül, vagy közönnyel, ha állatkinzást látunk az utcán, sétányon, konyhán vagy bárhol, hanem emeljük fel tiltakozó szavunkat s ha kell, ne resteljünk hivatalos közeget is igénybe venni, kik amugy is utasítva vannak, hogy az állatkinzásokat közbelépésükkel megakadályozzák.

Ha így járunk el, ugy nemcsak méltatlanul megkinzott társaink sorsát enyhítjük, hanem az emberi nem nehéz és lassu javítási munkálatában is tényleg résztveszünk.

Meg kell bélyegezni az állatkinzókat; át kell menni a köztudatba, hogy aki az állatokkal kegyetlen, az durva és rosszlelkü ember, kitől óvakodni tanácsos.

Majd ha mindez bekövetkezik s ledőlnek a korhadt

válaszfalak, melyeket ember és állat között a nagyképűség emelt, akkor majd nem lesz szükség tilalmakra, törvénykönyvre és humanus egyesületekre, mert mindenki szívében világítani fog az emberi méltóság legékesebb gyöngye: a minden élő lényre kiterjeszkedő szeretet, az egyetlen nagyhatalom, mely túléli a világot.

De addig is: szervezkedjünk! Tömörüljünk!
Egyesüljünk!

